

Uttalanden om ett inlägg på Polismyndighetens konto på Facebook, där en polis bl.a. gett uttryck för sina personliga åsikter och reflektioner

Beslutet i korthet: JO har granskat ett inlägg som gjorts på polisens konto på Facebook, där en polis redovisar sina synpunkter på att han och andra poliser ofta blir kallade rasister.

Enligt JO är det svårt att se att inlägget har relevans för ändamålet med polisens närvaro i sociala medier – att minska brottsligheten och öka tryggheten. Det har inte något brottsförebyggande budskap och ger inte någon direkt information om polisens arbete. Mot den bakgrunden finns det en risk för att polisen inte uppfattas som saklig.

I beslutet framhålls också att den som skriver för polisens räkning i sociala medier representerar myndigheten och att det inte är lämpligt att enskilda poliser redovisar sina personliga uppfattningar i det sammanhanget.

JO har även vissa synpunkter på uttryckssättet i inlägget.

Bakgrund

Polismyndigheten har konton på Facebook där polisen gör inlägg om bl.a. sin verksamhet. Den 14 januari 2015 publicerades följande inlägg på kontot som tillhör polisen i Växjö och Alvesta.

På förekommen anledning vill jag skriva ett inlägg om rasism. Mina kollegor och jag har blivit kallade för rasister vid ganska många tillfällen den senaste tiden. Som invandrare själv, dessutom en invandrare som har ett jobb där jag många gånger har ställt upp mot rasism, lämnar det en väldigt bitter smak att bli kallad rasist.

Till er RIKTIGA rasister – varje gång ni blottar era fula åsikter eller höjer era fula röster gör ni det svårare för alla era kära landsmän som inte är rasister. Plötsligt blir flera svenskar rasister i invandrades ögon när du säger att ni talar för ”svenska folket”.

Till er invandrare som skriker ”rasist” varje gång ni är ifrågasatta eller möter motstånd i livet – sluta med att dra upp ”rasistkortet” från översta fickan i er ”offerkofta”. Varje gång ni gör det tar ni mycket ifrån invandrare som verkligen har blivit utsatta för rasism.

Mellan er som är fula rasister och er som är ”offerkofta-invandrare” finns vi – miljontals vanliga svenskar och invandrare – som vill leva ihop tillsammans i ett land utan hat.

Kommentera gärna men inga ”fula rasister” eller ”offerkofta-invandrare”, tack!

Inlägget var undertecknat BB.

Anmälan

AA anmälde Polismyndigheten och den polis som ansvarade för inlägget, BB, till JO. Han förde fram bl.a. att han ansåg att polisen genom BB:s inlägg spred personliga åsikter av nedsättande karaktär och att man genom att mynta begrepp som offerkofta-invandrare skuldbelade invandrare för den rasism som de får utstå. AA ansåg också att polisen eldade på hat genom att ställa människor mot varandra, vilket inte är lämpligt eftersom polisens uppdrag är att tjäna samhället i sin helhet.

Utredning

Polismyndigheten (chefen för rättsavdelningen CC) yttrade sig över det som förts fram i anmälan. Inför yttrandet hade Polismyndigheten hämtat in upplysningar från bl.a. polisinspektören BB, som arbetar vid Växjö lokalpolisområde.

Polisens användning av sociala medier

Polismyndigheten redogjorde inledningsvis för polisens användning av sociala medier och hur detta arbete är organiserat – det framkom bl.a. att polisen har över 160 konton registrerade i sociala medier.

Polismyndigheten redogjorde också för syftet med polisens närvaro i sociala medier och uppgav bl.a. att det övergripande syftet är att leva upp till uppdraget att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Genom sin närvaro i dessa medier blir polisen synlig och tillgänglig i ett forum där många människor vistas och kan på så sätt nå fler målgrupper. Som exempel angavs att många ungdomar följer polisen i sociala medier. Polisen kan också nå ut med information på ett effektivt sätt och även t.ex. efterlysa tips.

Vidare anfördes att utgångspunkten är att alla inlägg som görs ska ske i enlighet med gällande författningar, bl.a. måste regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet beaktas. Samtidigt ansåg Polismyndigheten att det ligger i sakens natur att polisen för att nå ut med sitt budskap till flera grupper av befolkningen måste skriva på ett mer lättfattligt sätt än vad man gör i mer traditionell kommunikation. Det är dock självklart att uttalanden i polisens sociala mediekanaler som innebär att en enskild person kränks eller hånas inte under några omständigheter är godtagbara. Det ska inte heller förekomma uttalanden som är felaktiga, nedlåtande, respektlösa, ironiska eller liknande. Vad som är lämpligt och inte i övrigt, t.ex. när det gäller humor, personlighet och känslor, måste enligt Polismyndigheten avgöras i varje enskilt fall.

Polismyndigheten hänvisade också till den handledning som finns för polisens medverkan i sociala medier och upplyste att det pågick ett arbete med att ta fram nya styrdokument med anledning av polisens omorganisation.

BB:s upplysningar

BB har inledningsvis angett att han skriver inlägg om polisens vardag – allt från tragiska och seriösa händelser till roliga incidenter och solskenshistorier. Eftersom det är en myndighetssida skriver han dock aldrig från en politisk utgångspunkt.

I fråga om det aktuella inlägget uppgav BB att han inte hade sökt råd eller godkännandet från sin närmaste chef eller ansvarig informationschef innan han publicerade det. Han har vidare anfört bl.a. följande.

Budskapet som jag ville få fram med statusuppdateringen är att högljudda rasister bidrar till otrygghet bland invandrare genom att framföra sina åsikter under paraplyet "vanliga svenskar" när i verkligheten vanliga svenskar är toleranta mot och stödjer invandrare. Inlägget handlar även om hur invandrare som kallar folk "rasister" utan att ha blivit utsatta för rasism, påverkar mångas syn på invandrare på ett negativt sätt. Dessa människor tar kraften ifrån ordet "rasism" och därmed kraften ifrån människor som har blivit utsatta för riktig rasism.

Statusuppdateringen var ett inlägg "för" invandrare som utsätts för rasism och inte tvärtom. Detta reflekteras i sista stycket i inlägget där jag skrev, "Mellan er som är fula rasister och er som är "offerkofta-invandrare" finns vi – miljontals vanliga svenskar och invandrare – som vill leva ihop tillsammans i ett land utan hat."

Hur en individ tolkar ett inlägg är i högsta grad subjektivt, beroende på [individens] egen utgångspunkt. I detta fall har AA tolkat statusuppdateringen från sitt eget, subjektiva, perspektiv som tyvärr inte stämmer överens med budskapet i statusuppdateringen. Statusuppdateringen handlar lika mycket om rasister som uttalar sig som "vanliga svenskar" men AA fokuserar endast på delen av inlägget som handlar om invandrare. Det har aldrig varit mitt mål att kränka eller nedvärdera individer eller grupper. AA har inte specificerat någon individ eller grupp som inlägget skulle nedvärdera.

BB anförde att han valde begrepp som fula rasister och offerkofta-invandrare för att anpassa uttryckssättet till den målgrupp som följer polisen på Facebook. Det var inte skrivet med avsikt att nedvärdera någon. Han angav också att tryggheten kan öka om polisen dels kan påverka rasister att inte uttala sig rasistiskt, dels förhindra att människor använder ordet rasist utan belägg. Han upplyste också att inlägget hade fått nästan 14 000 gillamarkeringar och nått över 525 000 personer, och att det därmed var en av sidans mest lästa. Med tanke på att de personer som följer polisen på Facebook representerar hela samhället, med ett brett åsiktsspektrum, kan man enligt BB dra slutsatsen att budskapet var mycket uppskattat av de flesta.

Polismyndighetens bedömning

Polismyndigheten lämnade följande bedömning.

Såvitt avser det nu granskade inlägget bedömer Polismyndigheten inledningsvis att ingen enskild hanterats eller bemötts på ett osakligt eller partiskt sätt genom inlägget. Inte heller kan Polismyndigheten se att myndigheten genom inlägget agerat utanför sitt uppdrag. Det aktuella inlägget beskriver en upplevelse av intryck och belyser ett problem som polisen möter i det vardagliga polisarbetet. Inlägget har relevans för ändamålet med polisens närvaro i sociala medier och för polisens övergripande uppdrag att öka tryggheten [...].

[...] Av [BB:s] yttrande framgår att syftet med inlägget var att belysa att det mellan två extrema åsikter finns många svenskar och invandrare som vill leva i ett samhälle utan hat. Det anges att om man kan påverka rasister att inte uttala sig rasistiskt och förhindra invandrare från att använda ordet ”rasist” utan belägg kan det i förlängningen leda till ökad trygghet. Genom att beskriva polisens vardag på ett sätt som var anpassat efter målgruppen var syftet att peka på en problematik och inte att kränka eller nedvärdera individer eller grupper.

Polismyndigheten anser inte heller att inlägget är av den karaktären att en enskild person eller grupp av individer kränks eller hånas eller att inlägget är felaktigt, nedlåtande eller liknande. I det aktuella inlägget kan dock innehållet anses gå utöver vad som är nödvändigt för att beskriva den problematik som polisen ställs inför i sitt arbete. Detta beror sannolikt på att man vill förstärka budskapet att öka tryggheten. Polismyndigheten bedömer dock inte att denna omständighet innebär att innehållet avviker från kravet [...] på saklighet och opartiskhet. Inte heller i övrigt kan Polismyndigheten se att innehållet i inlägget strider mot någon författning. Polismyndigheten anser emellertid att den sista delen i inlägget som innefattar begreppet ”offerkofta-invandrare”, är olyckligt formulerad då den skulle kunna missuppfattas som nedvärderande. Detta har dock inte varit avsikten med inlägget.

Polismyndigheten vill framhålla att det är viktigt att myndigheten alltid vinnlägger sig om att behandla alla lika och inte göra skillnad på individer och grupper. Detta gäller särskilt i ett sammanhang som tar sin utgångspunkt från rasism mellan ”invandrare” och ”svenskar”. Rasism förekommer på många håll i Sverige och globalt och är ett livligt debatterat ämne, så även inom polisen. Man bör därför som företrädare för polisen i sociala medier vara särskilt vaksam på att de inlägg som görs är vederhäftigt underbyggda och inte kan ifrågasättas. [– – –]

Polismyndigheten ansåg sammanfattningsvis att innehållet i inlägget inte var av det slaget att det avviker från regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet.

Bedömning

Utgångspunkter

Av 1 kap. 9 § regeringsformen följer att myndigheter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Reglerna om saklighet och opartiskhet överlappar i viss mån varandra. Kravet på saklighet innefattar dock annat och mer än vad kraven på likabehandling och opartiskhet medför, t.ex. vad gäller bemötande, formuleringar och förmåga att hålla sig till den sakfråga som myndigheten vanligen har att avgöra i förhållande till den enskilde. (Se Bull och Sterzel, Regeringsformen – en kommentar, tredje upplagan s. 53 f.)

JO har tidigare uttalat att den information som en myndighet tillhandahåller allmänheten, exempelvis på en webbplats, omfattas av regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet. Detta innebär bl.a. att uppgifter som lämnas ska vara korrekta till såväl innehåll som form, att de ska baseras på hållfast underlag och att det ska vara sakligt motiverat för myndigheten att ge spridning åt uppgifterna. Kravet på opartiskhet innebär bl.a. att informationen ska vara allsidig och objektiv. (Se JO 2010/11 s. 616, dnr 4935-2009.)

Jag har tidigare behandlat frågan om polisens medverkan i sociala medier och uttalade då bl.a. att det inte finns skäl att ifrågasätta polisens närvaro i sociala

medier i sig. En självklar utgångspunkt är dock att den ska ske i enlighet med de författningar som finns. Det får t.ex. inte förekomma att sekretessbelagda uppgifter lämnas ut och inte heller i övrigt att personer som varit föremål för ingripanden kan identifieras. Polisen måste naturligtvis också leva upp till regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet. I det avseendet ska särskilt beaktas att bestämmelsen inte bara omfattar hur en sak rent faktiskt handläggs eller vilka verkliga skäl som ligger bakom ett handlande från myndigheten utan även hur agerandet uppfattas är av betydelse. Redan risken för att andra kan uppfatta att saklighet och opartiskhet inte iaktas är tillräckligt för att handlandet kan anses strida mot grundlagens krav. Även polisförordningens allmänna krav på hur anställda inom polisen bör uppträda bör beaktas vid deltagandet i sociala medier. (Se JO 2014/15 s. 137 och 146, dnr 5875-2012 respektive 6153-2012.)

Som Polismyndigheten angett i sitt yttrande har man sedan ett antal år en handledning för sitt deltagande i sociala medier. Denna har till syfte att säkerställa att polisen uppfattas som en enhetlig och tydlig avsändare i sociala medier och att juridiska krav följs. Av handledningen framgår att utgångspunkten för polisens deltagande i sociala medier ska vara polisens övergripande uppdrag att minska brottsligheten och öka tryggheten. De övergripande syftena är enligt handledningen att bidra till en ökad dialog, att dela brottsförebyggande information, att berätta om polisens arbete för att öka tryggheten och att nå ut med information om att polisen vill ha tips och vittnesuppgifter för att lösa brott. (Se Handledning Polisen i sociala medier, version 2.3, 2014-10-30, avsnitt 1 och 4.) I besluten som nämns ovan konstaterade jag att det regelverk som finns för polisens deltagande i sociala medier – om det följs – normalt är tillräckligt för att det inte ska förekomma publiceringar som riskerar att äventyra tilltron till polisens saklighet och opartiskhet eller i övrigt är olämpliga.

Det aktuella inlägget

Relevans för polisens verksamhet m.m.

En naturlig förutsättning för polisens medverkan i sociala medier är att de inlägg som görs är relevanta för polisens verksamhet. En sådan hållning ligger i linje med regeringsformens krav på saklighet som bl.a. innebär att det ska vara sakligt motiverat för polisen att ge spridning åt de uppgifter man lämnar. I handledningen för polisen i sociala medier anges att de inlägg som görs bör vara kopplade dels till syftet med närvaron i sociala medier, dels till det övergripande uppdraget att öka tryggheten och minska brottsligheten. Där anges också att kommunikationen på sociala medier ska förmedla fakta och inte åsikter (avsnitt 8.4).

BB:s inlägg handlar varken om någon särskild händelse eller något specifikt ingripande. Han redovisar i stället sina synpunkter på att han och andra poliser ofta blir kallade rasister. Jag har svårt att se att inlägget har relevans för ändamålet med polisens närvaro i sociala medier – att minska brottsligheten och öka tryggheten. Det har inte något brottsförebyggande budskap och ger inte

någon direkt information om polisens arbete. Ett inlägg som på det sättet saknar direkt koppling till polisens verksamhet och syftet med närvaron i sociala medier innebär en risk för att polisen inte uppfattas som saklig. Jag noterar att även Polismyndigheten anser att innehållet i inlägget går utöver vad som är nödvändigt för att beskriva den problematik som polisen ställs inför i sitt arbete.

Mot bakgrund av att BB i inlägget ger uttryck för sina personliga åsikter och reflektioner vill jag framhålla att den som skriver för polisens räkning i sociala medier representerar myndigheten och att det inte är lämpligt att enskilda poliser redovisar sina personliga uppfattningar i det sammanhanget. Detta följer av polisens egen handledning och jag har tidigare betonat att det riskerar att äventyra tilltron till polisens saklighet och opartiskhet (JO 2014/15 s. 146, dnr 6153-2012).

Uttryckssättet

Utöver att ett inlägg ska vara relevant i sak är det också väsentligt att det har en ton som är lämplig för en företrädare för polisen. Jag har i och för sig inte någon invändning mot att uttryckssättet i de sociala medierna har en annan och mindre formell karaktär än annan myndighetsinformation, dvs. att tonen ibland är mer lättsam än vid mer traditionell kommunikation. Det kan t.ex. föra med sig att budskapet når ut till en större del av befolkningen. Detta får dock inte leda till att polisen gör inlägg som kan uppfattas som raljerande eller nedvärderande. Även denna aspekt behandlas i polisens handledning, där det bl.a. anges att man ska använda en respektfull ton och aldrig uttrycka sig nedlåtande eller ha en attityd som kan uppfattas som stötande eller överlägsen. Det anges också att man ska tänka på att undvika värdeladdade ord. (Se avsnitt 8.3 och 8.4.)

Med den utgångspunkten anser jag att det finns anledning att ha synpunkter på det sätt på vilket BB formulerat sig i inlägget. Jag syftar främst på uttrycken rasistkort och offerkofta-invandrare, som gör att inlägget får en raljerande ton. Att använda sig av ett begrepp som offerkofta-invandrare kan dessutom uppfattas som nedvärderande, vilket även Polismyndigheten konstaterat i sitt yttrande. Som jag tidigare uttalat innebär nedlåtande uttryck och en raljerande ton i inläggen på polisens sociala medier en risk för att polisens saklighet sätts ifråga (se JO 2014/15 s. 137, dnr 5875-2012).

Avslutning

Jag anser alltså att det finns anledning att ifrågasätta lämpligheten av BB:s inlägg. Mina invändningar gäller främst hans ton och uttryckssätt, och att han som företrädare för polisen gett uttryck för sina personliga åsikter och reflektioner.

BB har bl.a. fört fram att inlägget var skrivet till stöd för invandrare som utsätts för rasism och att han valde begrepp som fula rasister och offerkofta-invandrare för att anpassa uttryckssättet till den målgrupp som följer polisen på Facebook. Hans avsikt var inte att nedvärdera någon. Jag har i och för sig inte anledning att tro något annat än att BB hade goda avsikter med sitt inlägg och att han ville

ta upp en angelägen fråga. Jag vill emellertid betona att avsikten hos den som har gjort ett inlägg inte är avgörande, utan hur det uppfattas av andra. Det är därför viktigt att den som gör ett inlägg noga överväger innehållet, särskilt när det inte är helt allmänt hållet. Det är naturligt att polisen vill göra inlägg som kan väcka människors intresse och engagemang – det är ett av syftena med närvaron i sociala medier. Strävan efter att få genomslag får dock inte medföra att polisen åsidosätter kraven på saklighet och opartiskhet, eller publicerar inlägg vars lämplighet av andra skäl kan ifrågasättas.

Med hänsyn till att de invändningar som jag har mot BB:s inlägg också behandlas i polisens handledning för sociala medier vill jag understryka vikten av att riktlinjerna i handledningen följs, och att polisen regelbundet reflekterat över vad som publiceras på polisens sidor i sociala medier och syftet med publiceringarna.

Med dessa synpunkter avslutas ärendet.